

спеціальну та управлінську звітність, необхідну для ефективного та результативного управління підприємством.

З метою поліпшення формування показників звітності запропоновано виділяти такі види облікової звітності: фінансову, податкову, статистичну, соціальну та внутрішню. Таке представлення даної звітності буде більш розширеним та охопить всю систему показників, які характеризують економічну діяльність підприємства.

Список використаної літератури

1. Звітність підприємств : навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування») / [В. П. Пантелеєв, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверхий ; за заг. редакцією д. е. н., проф. В. П. Пантелеєва]. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. – 432 с

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 28 лютого 2013 р. №336: зі змінами від 31 травня 2019 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

3. Фінансовий облік : підруч./ Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. - Тернопіль : ТНЕУ , 2019. – 478 с.

Раїса Мельник

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне бізнес середовище, яке характеризується кризовими явищами в економіці та посиленою конкурентною боротьбою за ринки збуту, вимагає нових підходів до управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Нестача обігових коштів часто призводить до погіршення ефективності функціонування суб'єктів господарювання, що посилюється значними обсягами дебіторської заборгованості. Тому належне управління дебіторською заборгованістю, яке вимагає своєчасної інформації про її структуру, величину, обсяги безнадійної заборгованості тощо, сприятимуть безперервній та ефективній діяльності підприємства.

Інформаційне забезпечення для управління дебіторською заборгованістю формується в системі обліку. Належний облік такої заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахунків з контрагентами.

Методологічні засади формування в обліку інформації про дебіторську заборгованість та порядок її розкриття у фінансовій звітності визначено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно з цим стандартом дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1]. У свою чергу, дебітори – юридичні або фізичні особи, які у зв'язку з минулими подіями мають передати підприємству відповідні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Величина дебіторської заборгованості зумовлює значний вплив на діяльність суб'єкта господарювання, успішний розвиток бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства. Так, її ріст може спричинити погіршення платоспроможності суб'єкта господарювання, зниження оборотності активів та фактично призводить до безоплатного використання активів підприємства іншими контрагентами. Зниження такої заборгованості свідчить про ефективне управління її величиною, але якщо воно зумовлене спадом обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тоді це є негативним явищем.

На величину дебіторської заборгованості впливають такі фактори, як стабільність курсу національної валюти; обсяги реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); маркетингова та кредитна політика підприємства; кваліфікація персоналу відділу збуту. Крім того, погоджуємось з Л.В. Гуцаленко та А.О. Мельник, що для належного управління дебіторською заборгованістю «підприємствам необхідно сформулювати облікову політику з врахуванням дієвості контрольної функції обліку, що впливатиме на зменшення дебіторської заборгованості» [2].

Основним критерієм поділу дебіторської заборгованості є термін погашення, в залежності від якого таку заборгованість поділяють на довгострокову та поточну. Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу; поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу [1]. Такий поділ дебіторської заборгованості є важливим для відображення у фінансовій звітності: довгострокова заборгованість відображається в першому розділі активу Балансу (Звіту про фінансовий стан) «Необоротні активи», поточна – в другому розділі активу «Оборотні активи».

Для системи управління важливими є й інші критерії поділу дебіторської заборгованості. Пропонуємо, окрім терміну погашення, дебіторську

заборгованість поділяти в розрізі таких ознак: 1) за можливістю планування (запланована; незапланована); 2) за контрагентами (дебіторська заборгованість покупців, дебіторська заборгованість підзвітних осіб, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом тощо); 2) за виконанням умов погашення (термін сплати якої не настав, сумнівна, безнадійна); 3) за ступенем ризику (з високим ризиком; з середнім ризиком; з низьким ризиком); 4) за місцем виникнення (внутрішня (наприклад, дебіторська заборгованість підзвітних осіб) та зовнішня (дебіторська заборгованість покупців)); 5) за видами діяльності (дебіторська заборгованість, що виникла в ході операційної діяльності, дебіторська заборгованість, що виникла в результаті неопераційної діяльності).

Для обліку дебіторської заборгованості призначено такі рахунки: 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»; 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»,³⁷ «Розрахунки з різними дебіторами». Л.М. Васільєва й О.В. Трайно пропонують серед наявних субрахунків до рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» виокремити ще субрахунок 365 «Розрахунки за відстроченими платежами», щодасть можливість чітко окреслити суми заборгованості, за якою слід нараховувати резерв сумнівних боргів та здійснювати контроль за дебіторською заборгованістю [3, с. 822]. Крім того, погоджуємось з вищезазначеними авторами про доцільність також введення до вказаного рахунку субрахунків 366 «Розрахунки з вітчизняними замовниками» і 367 «Розрахунки з іноземними замовниками» [3, с. 822].

На нашу думку, наведені пропозиції з удосконалення обліку дебіторської заборгованості сприятимуть отриманню повної та оперативної інформації про такий вид активів з метою управління підприємством.

Список використаної літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене Міністерством фінансів України від 08.10.99 р. № 237/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
2. Гуцаленко Л. В., Мельник А. О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ // Ефективна економіка. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/4.pdf
3. Васільєва Л.М., Трайно О.В. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення // Молодий вчений». 2017. № 10 (50). С. 820-823.